

BENELUX - GERECHTSHOF
REGENTSCHAPSSTRAAT 39
1000 BRUSSEL
TEL. ~~020202020~~ 519.38.61

COUR DE JUSTICE BENELUX
39, RUE DE LA RÉGENCE
1000 BRUXELLES
TÉL. ~~020202020~~ 519.38.61

DE ADVOCaat-GENERAAL
HOOFD VAN HET PARKET
SM/MM

L'AVOCAT GÉNÉRAL
CHEF DU PARQUET

Vertaling van stuk
A 84/4/4

Conclusie van de heer E. Krings, Advocaat-Generaal,
Hoofd van het Parket, in de zaak Meeuws t/
N.V. LLOYD London en Wigham Poland Belgium

De feiten van de zaak, zoals die uit het arrest van het Hof van Beroep te Luik naar voren komen, kunnen als volgt worden samengevat :

Een zekere Houbion Joël, echtgenoot van eiseres, Mevrouw Meeuws, werd het slachtoffer van een verkeersongeval.

Ene Jasimone Michel werd voor dit ongeval aansprakelijk verklaard ; hij bestuurde de auto waarin het slachtoffer had plaats genomen. Deze auto behoorde aan Mevrouw Meeuws toe. Laatstgenoemde had hem aan haar echtgenoot, voorengenoemd slachtoffer, uitgeleend, die op zijn beurt het stuur aan Jasimone had overgelaten.

Mevrouw Meeuws was bij de N.V. Le Foyer verzekerd. In haar verzekeringscontract was een clausule opgenomen, waardoor van de uitkering werd uitgesloten de schade geleden door de verzekeringnemer (Mevrouw Meeuws), zijn echtgenoot en zijn bloed- en aanverwanten in de rechte linie, mits dezen bij hem inwonen en door hem worden onderhouden. Mevrouw Meeuws had derhalve geen recht op vergoeding voor rekening van haar verzekeraar, de N.V. Le Foyer.

De vader van de bestuurder van het voertuig, Jasimone, was wat hem betreft voor zijn eigen personenauto verzekerd bij de N.V. Wigham Poland Belgium (verweerster in deze zaak).

Blijkens het gestelde in artikel 4, 1°, b, van de door Jasimone senior bij voornoemde maatschappij gesloten polis dekte de verzekering de aansprakelijkheid van de verzekeringnemer, alsmede van diens echtgenoot en kinderen (in casu Jasimone junior), indien dezen bij hem inwoonden en de wettelijke leeftijd om een motorrijtuig te besturen bereikt hadden, als bestuurder ... van elk aan derden toebehorend motorrijtuig, dat zij toevallig bestuurden, zelfs terwijl het omschreven motorrijtuig in gebruik was, nu het gebruikte motorrijtuig in zodanig geval met het omschreven motorrijtuig werd gelijkgesteld.

In het onderhavige geval bestuurd Jasimone junior die luidens het arrest bij zijn vader inwoonde, de auto van Mevrouw Meeuws, in dier voege dat zijn aansprakelijkheid door vorenstaande verzekering van zijn vader was gedekt.

Mevrouw Meeuws heeft zich tot voornoemde gedaagde verzekeringsmaatschappij gewend ten einde de n.a.v. het overlijden van haar echtgenoot geleden schade te laten vergoeden.

Verweerster heeft geweigerd aan die eis gevolg te geven en betoogde daarbij dat zij niet verplicht is de inzittende van het voertuig en verzekeringnemer (in casu eiseres, Mevrouw Meeuws) te vergoeden dan onder dezelfde voorwaarden als deze die uit het door de eigenaar van dat voertuig gesloten verzekeringscontract voortvloeien, m.a.w. dat met de uitsluitingsclausule rekening dient te worden gehouden t.a.v. de schade geleden door de verzekeringnemer, zijn echtgenoot en zijn bloedverwanten in de rechte linie die bij hem inwonen en door hem worden onderhouden.

Met andere woorden, Mevrouw Meeuws kon volgens weerster niet meer van de verzekeraar van de occasionele bestuurder verkrijgen dan van haar eigen verzekeraar.

Volgens het verwijzingsarrest komen er dienaangaande uiteenlopende opvattingen uit de Belgische rechtspraak naar voren. Het Hof van Beroep te Brussel zou de stelling van de gedaagde verzekeringsmaatschappij hebben toegewezen (arrest van 20 november 1972 (1)) ; de Hoven van Beroep te Luik en te Gent zouden daarentegen hebben beslist, dat de verzekeraar van de occasionele bestuurder van het gelijkgestelde rijtuig gehouden is alle inzittenden van dat voertuig te vergoeden, ongeacht of het nu om de eigenaar, de verzekeringnemer, zijn echtgenoot, bloed- en aanverwanten dan wel om andere inzittenden gaat (arresten van 20 mei 1961 (2) en 24 januari 1962 (3)).

Er dient evenwel op te worden gewezen dat de arresten van de Hoven van Beroep te Brussel, Gent en Luik, waaraan het verwijzingsarrest refereert, niet op de interpretatie van de gemeenschappelijke Beneluxbepalingen, doch op de contractuele bepalingen van de standaardpolis steunen. De analyse ervan is bijgevolg slechts van gering belang bij de behandeling van de aan het Benelux-Gerechtshof voorgelegde vraag.

./.

(1) Journal des Tribunaux 1973, blz. 251, en de commentaar van R. André, "Les pièges de l'article 4 de la police-type auto", in dezelfde publicatie 1979, blz. 365.

(2) Bull. des assurances 1966, blz. 91 en noot R.V.G.

(3) Bull. des assurances 1963, blz. 261 en noot R.V.G.

In het verwijzingsarrest van 14 december 1983, waarin van deze uiteenlopende zienswijzen wordt uitgegaan, wordt aan het Benelux-Hof de volgende vraag gesteld aangaande de uitlegging van de gemeenschappelijke bepalingen behorende bij de Benelux-Overeenkomst betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen : Legt artikel 3, waar in § 1 wordt bepaald dat de verzekering de burgerrechtelijke aansprakelijkheid moet dekken van iedere houder of van iedere bestuurder van het verzekerde motorrijtuig, en in § 2 dat de verzekering moet omvatten de schade toegebracht aan personen die onder welke titel ook worden vervoerd door genoemd rijtuig, aan de verzekeraar van de occasionele bestuurder van dat rijtuig de verplichting op de aan de verzekeringnemer berokkende schade m.b.t. dat voertuig te vergoeden, wanneer hijzelf, zijn echtgenoot of zijn bloed- en aanverwanten in de rechte linie ... bij het ongeval inzittenden van dat motorrijtuig waren.

Of moet integendeel worden beslist, dat de uitsluiting van het recht op een uitkering, als bepaald in artikel 4, § 1, door de verzekeraar van de occasionele bestuurder tegen diezelfde personen kan worden ingeroepen ?

✦

✦

✦

Het in de artikelen 2, 3 en 4 van de gemeenschappelijke bepalingen behorende bij de Overeenkomst neergelegde systeem berust enerzijds op een algemeen beginsel dat voor het geheel van de gemeenschappelijke bepalingen geldt en anderzijds op een uitzondering op dat algemene beginsel.

Het algemene beginsel dat in de artikelen 2 en 3 tot uiting komt, houdt in dat de verzekering van de aansprakelijkheid van iedere eigenaar, van ieder houder en van iedere bestuurder van een motorrijtuig voor de door het voertuig veroorzaakte schade aan personen verplicht is.

Wanneer een persoon in de regel het slachtoffer wordt van een door een motorrijtuig veroorzaakt ongeval en wanneer dat ongeval aan de aansprakelijkheid van hetzij de eigenaar, dan wel van een houder of van een bestuurder toe te schrijven is, dan kan dat slachtoffer op de vergoeding van de door hem geleden schade aanspraak maken door tussenkomst van de verzekeraar die dat risico dekt.

In artikel 4 is op dat principe een beperking ingebouwd. Bepaalde personen kunnen door de verzekeraar van het risico van de schadeloosstelling worden uitgesloten. Artikel 4 bevat een uitputtende opsomming van die personen. Het betreft de bestuurder van het motorrijtuig dat het ongeval veroorzaakt, alsmede de verzekeringnemer en zij wier burgerrechtelijke aansprakelijkheid is gedekt, hun echtgenoten en hun bloed- en aanverwanten in de rechte linie, die bij hen inwonen en door hen worden onderhouden.

De Commissie tot eenmaking van het recht in de Beneluxlanden, die deze tekst had uitgewerkt, heeft deze van een toelichting voorzien. Nadat door haar wordt vastgesteld dat een zulke beperking in de meeste landen bestaat, waar het vraagstuk van de aansprakelijkheidsverzekering van motorrijtuigen is geregeld, licht zij toe dat deze bepaling ten doel

heeft bedrog te bestrijden. Dit bedrog zou bestaan in samen-
spanning tussen de benadeelde en de verzekerde, ten einde
schade uit een andere oorzaak als door het motorrijtuig ver-
oorzaakte schade te laten doorgaan (1).

Bij het bepaalde in artikel 4 kunnen derhalve drie
kanttekeningen worden gemaakt :

1. De bepaling moet strikt worden geïnterpreteerd,
m.a.w. geen enkele andere beperking dan de aldaar genoemde
kan worden toegestaan. Dit betekent eveneens dat de bewoor-
dingen zelf van de bepaling restrictief moeten worden uitge-
legd. Het betreft immers een belangrijke beperking die wordt
toegevoegd aan het algemene principe waarvan de wetgever is
uitgegaan : de verzekering een zeer ruime draagwijdte geven
(2) (3).

2. De beperking bestaat niet van rechtswege en moet
bijgevolg expressis verbis in de verzekeringsovereenkomst wor-
den bepaald.

3. De beperking is ook facultatief. De partijen
zijn absoluut niet verplicht om deze in de overeenkomst op
te nemen.

./.

-
- (1) Toelichting van de Benelux-Commissie onder artikel 4 (zie de tekst
van die toelichting in Parl. St., Kamer, 1953-1954, nr. 379, blz.
14 ; zie ook de overwegingen van het arrest van het Benelux-Hof in
de zaak A 79/1 van 16 april 1980, Jurisprudentie 1980/1981, blz. 5).
- (2) Gemeenschappelijke toelichting bij de Benelux-Overeenkomst, Parl.
St., Kamer, 1966/1967, nr. 303, blz. 9.
- (3) Zie de conclusie van de heer Dumon, advocaat-generaal bij het Be-
nelux-Hof, voor het arrest van 16 april 1980, voornoemd, l.c. blz.
18.

In het onderhavige geval wordt de aansprakelijkheid van de occasionele bestuurder van het motorrijtuig, naar luid van de vraag, op twee wijzen verzekerd : enerzijds door de door de eigenaar van het voertuig aangegane verzekeringsovereenkomst en anderzijds door het door de vader van de bestuurder gesloten verzekeringscontract. Die overeenkomsten dekken beide hetzelfde risico : de aansprakelijkheid van de bestuurder van het motorrijtuig dat het ongeval heeft veroorzaakt.

Dienaangaande is derhalve aan de door genoemde bepalingen bedoelde verplichting voldaan.

Maar de beide overeenkomsten hebben niet dezelfde draagwijdte in die zin, dat de ene ruimere risico's dekt dan de andere.

Het ligt wis en zeker niet op de weg van het Hof te beslissen of de verzekeraar van de occasionele bestuurder de voorwaarden kan aanvoeren van het verzekeringscontract dat de eigenaar van het rijtuig dat het ongeval heeft veroorzaakt, heeft gesloten. Die kwestie ressorteert onder het interne recht.

Maar zou de verzekeraar van de occasionele bestuurder - aangenomen dat die laatste vraag bevestigend wordt beantwoord - zich op de beperking van de dekking, die in de door de eigenaar van het motorrijtuig gesloten contract is genoemd kunnen beroepen, nu een zulke claim een beperking van de dekking zou inhouden, die niet in artikel 4 van de gemeenschappelijke bepalingen voorkomt ?

Tot goed begrip van de draagwijdte van de vraag moet deze van verschillende kanten worden bekeken, waarbij moet worden uitgegaan van de bepalingen in de verzekeringsovereenkomst die de bestuurder van het occasioneel bestuurde voertuig dekt.

1) Kan die verzekeraar, indien die overeenkomst de beperking niet bevat, een beding aanvoeren, dat in het contract van de eigenaar van het voertuig vermeld staat, doch waartoe hij zijn eigen contractant niet meende te moeten verplichten ?

Het feit dat de verzekeraar een restrictieve clause van de risicodekking inroept, die niet voorkomt in de overeenkomst die hem bindt, houdt mijns inziens een uitbreiding in van de mogelijkheid tot uitsluiting van bepaalde risico's, nu die uitbreiding in dit geval immers wordt aangevoerd zonder uitdrukkelijk in het verzekeringscontract, dat de verzekeraar bindt, te zijn bepaald. Zulk een uitbreiding is strijdig met zowel de letter als de geest van het in de gemeenschappelijke bepalingen neergelegde systeem.

2) Kan de verzekeraar van de occasionele bestuurder, indien de restrictieve clause van de dekking - zoals vermeld in artikel 4 van de gemeenschappelijke bepalingen - in de overeenkomst tot dekking van de occasionele bestuurder is opgenomen, die clause jegens de eigenaar van het occasioneel bestuurde voertuig inroepen ? Nu de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de bestuurder van het occasioneel bestuurde motorrijtuig in dit geval weliswaar is verzekerd, zijn het hijzelf, zijn echtgenoot, zijn bloed- en aanverwanten in de rechte linie, die van het recht op een uitkering zijn uitgesloten, doch kan de regel van de uitsluiting van de risico's op de eigenaar van het voertuig worden toegepast, nu deze noch echtgenoot noch aanverwante van die bestuurder is ?

Hiermede zou de toepassing van de clause worden uitgebreid tot personen die niet in artikel 4 van de gemeenschappelijke bepalingen zijn omschreven. Zodanige uitbreiding kan derhalve niet worden aanvaard.

Is de situatie nu anders indien deze clause ook in de door de eigenaar van het gelijkgestelde motorrijtuig gesloten overeenkomst is opgenomen ?

Gaat het in dat geval ook niet om een uitbreiding van de clauses van uitsluiting ?

Zou deze beperking, waarbij niettemin rekening wordt gehouden met de in een ander contract bepaalde restrictieve clausule van de risico's, niet buiten de door de wet bedoelde gevallen worden toegepast ?

Weliswaar wordt tegengeworpen dat het in het onderhavige geval in de eerste plaats gaat om een uitbreiding van de risicodekking door een verzekeraar die een risico dekt, dat blijkbaar van dat, wat hij in de meeste gevallen dient te dekken, verschilt.

Zou deze uitbreiding van de risico's een uitbreiding van de gevallen van uitsluiting kunnen rechtvaardigen ?

Is er werkelijk sprake van een uitbreiding van de risico's ?

In de regel dekt de verzekeraar de risico's die onlosmakelijk aan het besturen van een bepaald motorrijtuig verbonden zijn. Dat rijtuig kan slechts tot de openbare weg worden toegelaten, als de risico's inherent aan het besturen ervan door een regelmatige verzekering zijn gedekt.

In casu betreft het niet meer het besturen van een bepaald voertuig maar wel het besturen door een - in de overeenkomst bepaalde - persoon van een niet nader bepaald motorrijtuig.

In dit opzicht doet het er niet toe of het besturen van dat voertuig over het algemeen al dan niet door een verzekering is gedekt. Zelfs indien dat rijtuig niet door een verzekering is gedekt, is de in de hierboven beschreven polis bedoelde bestuurder in ieder geval gedekt en mitsdien is het feit, dat hij dat voertuig in het verkeer brengt, m.a.w. dat hij het op de openbare weg bestuurt, regelmatig. Zijn aansprakelijkheid is gedekt. Hij zou dus niet strafrechtelijk kunnen worden vervolgd omdat hij een voertuig zou hebben bestuurd, zonder dat zijn aansprakelijkheid uit dien hoofde van tevoren was gedekt.

Nu beantwoordt die situatie precies aan het bepaalde in de wet. Het spreekt vanzelf dat niet het motorrijtuig moet verzekerd zijn. Dat zou zinloos zijn. Niet een zaak wordt verzekerd, maar wel de aansprakelijkheid van de persoon die die zaak onder zijn hoede heeft of gebruikt (1). Het is derhalve de aansprakelijkheid van de bestuurder die is en moet zijn gedekt.

Artikel 2 van de gemeenschappelijke bepalingen preciseert immers : tot het verkeer op de openbare weg en op terreinen die toegankelijk zijn voor het publiek ..., indien de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, waartoe zij aanleiding kunnen geven, gedekt is door een verzekering welke aan de bepalingen van deze wet beantwoordt.

De thans aan de orde gestelde overeenkomst heeft dientengevolge geen ander oogmerk dan het door de wet nagestreefde doel geheel en al te verwezenlijken. Op zich heeft zij geen buitengewoon karakter. Zij ligt in de lijn van hetgeen de wet uitdrukkelijk bepaalt. Zij dekt de aansprakelijkheid van de bestuurder van een motorrijtuig.

Nu dit het geval is, is evenwel de enige beperking die door de wet is toegelaten m.b.t. de verzekering van de aan deze aansprakelijkheid verbonden risico's, deze die - zoals hierboven gememoreerd - in artikel 4 van de gemeenschappelijke bepalingen is opgenomen.

Wellicht zal ook worden opgemerkt dat het door de verzekerde bestuurder occasioneel bestuurde voertuig wordt gelijkgesteld met het motorrijtuig dat in de polis die de aansprakelijkheid van die bestuurder dekt, wordt omschreven, doch die gelijkstelling heeft geen andere strekking dan het nader bepalen van de voorwaarden waaronder het besturen van dat voertuig is gedekt. Het zijn uiteraard dezelfde voorwaarden als deze die op het besturen van het in de polis omschreven motorrijtuig van toepassing zijn.

./.

(1) Het is dus d.m.v. een verkorte vorm, een stijlfiguur, dat in artikel 3 van het verzekerde motorrijtuig sprake is.

Deze gelijkstelling heeft zeker niet ten doel de voorwaarden die in een ander contract staan, die de eigenaar of de verzekeringnemer met een andere verzekeraar heeft gesloten, op het besturen van dit motorrijtuig van toepassing te laten zijn.

In welke zin zou trouwens, indien de risicodekking van de occasionele bestuurder zou moeten afhangen van de risicodekking zoals die bestaat m.b.t. de eigenaar van dat voertuig of de verzekeringnemer, moeten worden beslist ingeval die dekking niet zou bestaan ? Laten we aannemen dat het om een niet verzekerd motorrijtuig gaat. Dat rijtuig zou zoals zoëven gesteld - door de occasionele bestuurder in het verkeer kunnen worden gebracht, aangezien zijn verzekering hem in ieder geval dekt. Kan dan de eigenaar van het voertuig, die daarin als inzittende plaats zou hebben genomen, worden tegengeworpen dat, daar hij geen verzekeringscontract heeft gesloten de door hem geleden schade geen recht geeft op een uitkering door de verzekeraar van de occasionele bestuurder. Zou dat niet buitensporig en in strijd met de geest van de wet zijn ? En aangenomen, daarentegen, dat dat recht op een uitkering zou worden toegewezen, dan zou daardoor die eigenaar meer rechten worden toegekend dan de eigenaar van een motorrijtuig, die zijn aansprakelijkheid zou hebben laten verzekeren, maar in wiens polis een beperking jegens hemzelf als inzittende zou zijn opgenomen ! Zou dat niet aanstootgevend zijn ?

3) Gaat het ten slotte, indien in het verzekeringscontract dat de aansprakelijkheid van de occasionele bestuurder dekt, een clausule van uitsluiting van de risico's voorkomt, die expressis verbis niet enkel op die bestuurder en de in vorengenoemd artikel 4 opgesomde personen betrekking heeft, maar ook op de eigenaar van het gelijkgestelde motorrijtuig, de verzekeringnemer en hun echtgenoten, bloed- en aanverwanten in de rechte linie, die in dat voertuig zouden hebben plaatsgenomen, niet om een uitbreiding van de uitsluiting van risico's, die tegen zowel de letter als de geest van de gemeenschappelijke bepalingen indruist ?

In dit opzicht weze echter opgemerkt, dat het mogelijk is dat de door de eigenaar van het gelijkgestelde voertuig gesloten overeenkomst geen dergelijke restrictieve clausule van de dekking bevat. In dat geval zou weliswaar niet enkel die eigenaar maar zelfs de occasionele bestuurder de vergoeding voor de geleden schade kunnen verkrijgen. Deze vaststelling doet geenszins af aan de voorgaande constatering. Aldus zou het een dekking zonder voorbehoud betreffen, hetgeen volkomen in overeenstemming met de geest van de gemeenschappelijke bepalingen is.

x

x

x

Tot besluit ben ik van oordeel dat de verzekeraar van het omschreven motorrijtuig zich niet op een clausule van het verzekeringscontract van het gelijkgestelde rijtuig kan beroepen, wanneer door die clausule de dekking van de door de vervoerde personen gelopen risico's wordt beperkt, zelfs indien dezen eigenaar van het gelijkgestelde motorrijtuig, of verzekeringnemer, alsmede hun echtgenoten, bloed- en aanverwanten in de rechte linie zijn.

Ik stel derhalve het Hof voor als volgt de vraag te beantwoorden :

Onverminderd de uitspraak van de nationale rechter die daartoe bij uitsluiting bevoegd is m.b.t. de toepassing en de uitlegging van de clauses van overeenkomsten :

Wanneer luidens een verzekeringsovereenkomst betreffende een bepaald motorrijtuig tussen partijen is overeengekomen het recht op een uitkering uit te breiden tot de aansprakelijkheid die uit het occasioneel besturen door een verzekerde persoon van een ander aan een derde toebehorend motorrijtuig voortvloeit, kan de verzekeraar die partij bij die overeenkomst is, zich niet op een clause beroepen, die voorkomt in een ander verzekeringscontract dat door die derde is gesloten of door iedere andere persoon wiens burgerrechtelijke aansprakelijkheid wegens het besturen van dat rijtuig moet zijn gedekt, en waardoor die derde, zijn echtgenoot of zijn bloed- en aanverwanten in de rechte linie, die in dat voertuig zouden hebben plaats genomen, van de dekking worden uitgesloten.

E. Krings
Advocaat-Generaal, Hoofd
van het Parket van het
Benelux-Gerechtshof